

Ilgaz Gümüştas

Zugzwang

25 Eylül 1999 günü yayınlanan “Fotomaç” gazetesinde GM Vasiukov ile söyleşiden bir bölümü aynen aktarıyorum.

“Satranç büyük hayatın küçük bir modeli. Hayattaki duygular ve çelişkilerin benzerleri satrançta da var, bu nedenle sanıldığı gibi tersine satrançta hiç de monoton, yavaş ve sıkıcı değildir. Satrancın iç dinamiklerini ve güzelliğini keşfeden kimse satrançtan kopamaz. İyi bir satranççı gündelik hayatında da her zaman en doğru hamleleri yapamaz. Hatalar yapabilir ama şahsiyetinin ayaklar altına kalmasına izin veremez. Bugün Rusya’da büyük bir suç dalgası oluştu. Bu suçlara hemen her spordan sporcular karıştı ama aralarında asla bir satranççı yer almadı.”

Satrancın kişilik oluşumu üzerindeki olumlu etkileri yüzünden satranç artık birçok İskandinavya ülkesinde ve İspanya’da okullarda zorunlu ders haline geldi. . Burada alıntımızın sonuna geliyoruz ve satranç tarihine önemli katkıları olmuş bir büyük ustanın satranç ve ahlak üzerine düşündüklerini öğreniyoruz.

İnsanların kazanma hırslarının satranca yansması girilen turnuvada birinci olmaktır. Turnuva olmasa bile iki kişinin arasındaki mücadelede kimin galip geleceği bazen bizi yanlışlara, ahlaki problemlere götürebilir. Hatta bu yanlış kalıcı da olabilir.

Ahlak en ilkel toplumlarda bile varolduğuna göre sanayi toplumunda bunun en yüksek derecesi varolması gerekirken , bunun tam tersi olabiliyor. Bu kavram insanların bir arada yaşamasından kaynaklanır. Toplumda yaşayan bizleri, diğer insanlar gözler ve hareketlerimizden kaynaklanan sonuçları değerlendirirler. Başkasının gözünde biz “iyi” veya “kötü” insanız. Bu kanı tabiki herkesin gözünde değişir. Herkesin değer yargısı vardır. İçimizde bir kuvvet var. Bu kuvvet bizi iyi veya kötü olmaya zorluyor. Temel alınan şey ise eylemin getirdiği sonuçtur. İyi şeyler düşünmek yetmez, bu iyi düşünüş zararlı sonuçlar doğuruyorsa yine ahlaklı sayılmaz. Ben satranç turnuvasında hile yapanı da gördüm, bile bile gerçeği saptıranı da. Ne için? Maçını kazanmak için. Ne için? Egoyu tatmin etmek için. Satrancı sadece güzel olduğu için oynayan oyuncu asla böyle bir şeye tenezzül etmez. Onun için birincilik veya sonunculuk pek bir anlam ifade etmez. Satrancı, güzeli yaratmak için oynar. Zaten güzeli yaratırsa birinci olması da arkadan gelir. Eğer turnuvalarda da futbolda olduğu gibi bir “fairplay” ödülü verilirse, bu desteklenirse, satranççılar grandmaster (büyükusta) oyuncu olmasının ötesinde, grandmaster insan olabilmenin yolunu daha kolay bulacaklardır. Turnuva bittiğinde hayatta belki satranç taşlarını iyi hareket ettirmek işe yaramayabilir ama grandmaster insan olmak bize her yerde yardımcı olacaktır. Yazımıza son verirken bu sese kulak verelim.

“Ben sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim

-MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Mart 2004 Manisa ve Satranç Gazetesi